

Język polski

WYNIKI EGZAMINU MATURALNEGO W SESJI WIOSENNEJ 2010

Część ustna

Ustny egzamin maturalny z języka polskiego składa się z dwóch części:

- a) wypowiedzi zdającego na wybrany temat,
- b) rozmowy zdającego z przedmiotowym zespołem egzaminacyjnym dotyczącej prezentacji tematu i bibliografii.

Ustna część egzaminu trwa około 25 minut (prezentacja tematu około 15 minut i rozmowa z egzaminatorami około 10 minut).

Egzamin w części pierwszej sprawdza umiejętność mówienia, wiedzę w zakresie wyznaczonym przez temat i wykorzystanie przygotowanych materiałów pomocniczych. W części drugiej sprawdzane są: rozumienie pytań zadawanych zdającemu, umiejętność formułowania przez niego odpowiedzi, umiejętność obrony własnego stanowiska, znajomość bibliografii, którą zdający wykorzystał do przygotowania tematu. W obu częściach egzaminu sprawdza się i ocenia sprawność oraz poprawność językową maturzysty.

Za egzamin można uzyskać maksymalnie 20 punktów, w tym:

- a) za prezentację tematu 5 pkt (3 za zawartość merytoryczną, 2 za kompozycję), co stanowi 25% ogólnej liczby punktów,
- b) za rozmowę 7 pkt, co stanowi 35% ogólnej liczby punktów,
- c) za język 8 pkt, co stanowi 40% ogólnej liczby punktów.

Tematy do egzaminu ustnego przygotowuje się w trzech podstawowych działach: *Literatura*, *Związki literatury z innymi dziedzinami sztuki*, *Język*.

Do części ustnej egzaminu maturalnego z języka polskiego przystąpiło 40636 absolwentów. Warunkiem zaliczenia egzaminu było uzyskanie co najmniej 6 punktów możliwych do zdobycia. Wymagany warunek spełniło 39844 maturzystów, co stanowi 98,05%. Jest to wynik nieznacznie wyższy niż w roku ubiegłym.

Część pisemna

Opis arkuszy egzaminacyjnych

Arkusze egzaminacyjne z języka polskiego zostały opracowane na dwóch poziomach:

- podstawowym – *Arkusz I* (MPO-P1_1P-102)
- rozszerzonym – *Arkusz II* (MPO-R1_1P-102)

Arkusz I zawierał dwie części; pierwsza sprawdzała umiejętność rozumienia czytanego tekstu publicystycznego, druga – umiejętność pisanie tekstu własnego. Zadaniem zdającego w części pierwszej było uważne przeczytanie udostępnionego materiału i udzielenie odpowiedzi na 14 pytań (z poleceniami w formie zadań otwartych i zamkniętych).

Zadaniem ucznia w części drugiej było napisanie własnego tekstu, powiązanego z zamieszczonym w arkuszu tekstem literackim. Praca zdającego musiała liczyć około 250 słów. Maturzysta miał napisać wypracowanie, wybierając jeden temat spośród dwóch podanych. Zdający egzamin na poziomie podstawowym rozwiązywał zadania w ciągu 170 minut. Za ich poprawne rozwiązanie mógł uzyskać maksymalnie 20 punktów za test i 50 punktów za wypracowanie. Maksymalna liczba punktów z poziomu podstawowego wynosiła 70. Wynik był przeliczany na procent uzyskanych punktów.

Arkusz II zawierał polecenie napisania własnego tekstu, powiązanego z zamieszczonym w arkuszu tekstem literackim. Praca zdającego musiała liczyć około 250 słów. Maturzysta miał napisać wypracowanie, wybierając jeden temat spośród dwóch podanych. Zdający na poziomie rozszerzonym rozwiązywał zadanie w ciągu 180 minut. Za jego poprawne rozwiązanie mógł uzyskać maksymalnie 40 punktów. Była to równocześnie maksymalna liczba punktów z poziomu rozszerzonego. Wynik był przeliczany na procent uzyskanych punktów.

Arkusze zostały przygotowane zgodnie z formułą opisaną w *Informatorze maturalnym*, z uwzględnieniem *Aneksów*, w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30m kwietnia 2007 roku w sprawie warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* (wraz z późniejszymi zmianami) oraz wymaganiami egzaminacyjnymi wskazanymi w standardach wymagań egzaminacyjnych. Arkusze egzaminacyjne i klucze punktowania są dostępne na stronie internetowej OKE w Jaworznie (www.oke.jaworzno.pl) oraz CKE (www.cke.edu.pl).

Analiza jakościowa

Poziom podstawowy

Arkusz I

Część I – rozumienie pisanego tekstu

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nim. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś proszona/y.

Internet – śmietnik czy sezam kultury?

Na podstawie: Edwin Bendyk, *Internet – śmietnik czy sezam kultury?*, wykład w ramach konwersatorium *Życie w okablowanym świecie/Komputer – Kultura – Człowiek w XXI wieku*, Centrum Sztuki Współczesnej 2001.

Zadanie 1. (1 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego odpowiedź na postawione w tytule artykułu pytanie uzależniona jest według autora od osobistych doświadczeń i przekonań?

Sprawdzane umiejętności			
Wyodrębnianie wykorzystanych w tekście argumentów i sformułowanych wniosków (II/18)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,80	0,84	0,71	0,78
Poprawny zapis rozwiązania: Ponieważ tylko od wiedzy (umiejętności, doświadczenia, wysiłku, oczekiwań) użytkownika zależy ocena treści zawartych w Internecie.			
Przykład odpowiedzi zdającego: <i>Odpowiedź na tytułowe pytanie uzależniona jest od osobistych doświadczeń i przekonań, gdyż to od człowieka zależy, czy zainwestuje swój wysiłek i umiejętnie wykorzysta zasoby sezamu kultury, jakim jest Internet, czy też pozostanie bierny, uznając się za automat i zgubi się w natłoku niepotrzebnych informacji.</i>			
Komentarz: Istotą odpowiedzi było wskazanie, że od indywidualnego podejścia i umiejętności każdego człowieka zależy, w jakim stopniu wykorzysta Internet. Większość zadających odpowiadała poprawnie, co świadczy o właściwym zrozumieniu sensu tytułu w kontekście całego artykułu.			

Zadanie 2. (2 pkt)

Z akapitu 2. wybierz słowa, którymi można zastąpić poniższe określenia Internetu.

śmietnik –

sezam kultury –

Sprawdzane umiejętności			
Wyróżnianie w tekście związków frazeologicznych (wyrazów) i odczytywanie ich znaczenia (II/4)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,79	0,83	0,71	0,76
Poprawny zapis rozwiązania: śmietnik – chłam; witryna szarlatanów sezam kultury – treści wartościowe; dobre miejsce. UWAGA: odpowiedź powinna zawierać uogólnienia, nie przykłady.			
Komentarz: Zadanie sprawdzało umiejętność wyszukania w tekście właściwych słów lub zwrotów, które objaśniałyby sens przenośnych określeń użytych w tytule artykułu. Nie sprawiło zdającym problemów, zdarzały się jednak odpowiedzi, w których określenia synonimiczne były poprawne, ale pochodziły spoza tekstu.			

Zadanie 3. (1 pkt)

W akapicie 2. czytamy: *Podobnie powinniśmy zachowywać się w Internecie*. Podaj słowo, które najlepiej określa charakter tego zachowania.

Sprawdzane umiejętności			
Przetwarzanie informacji i stosowanie do rozwiązania problemu (II/24)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,50	0,54	0,42	0,44
Poprawny zapis rozwiązania: Chodzi o słowo: krytycznie (np. ostrożnie, odpowiedzialnie, rozsądnie/z rozwagą, wybiórczo, analiza). <i>Słowa nie muszą być przysłówkami.</i> Przykład odpowiedzi zdającego: <i>rozsądnie, ostrożnie, krytycyzm, krytyka, rozwaga</i>			
Komentarz: Zadanie o umiarkowanym stopniu trudności, które wynikały głównie z niezrozumienia treści polecenia. Częstym błędem powtarzającym się w odpowiedziach było określanie charakteru zachowań jako analogicznych lub naśladowczych, co wskazywało także na nieuwważną lekturę akapitu 2.			

Zadanie 4. (2 pkt)

Wymień trzy według autora nieprawdziwe stereotypy dotyczące Internetu, które w swoim artykule przedstawia i demaskuje.

Sprawdzane umiejętności			
Przetwarzanie informacji i stosowanie do rozwiązania problemu (II/24)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,69	0,75	0,53	0,62
<p>Poprawny zapis rozwiązania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „W Internecie nie sposób odróżnić treści wartościowych od chlamu”. 2. „Treść w Internecie jest nietrwała”. 3. „Internet jest narzędziem wynarodowienia, macdonaldyzacji”. <p>(nie akceptujemy odpowiedzi: „większość informacji w Internecie jest w języku angielskim” bez określenia konsekwencji tego zjawiska)</p> <p><i>Uznawano również cytaty.</i></p> <p>Przykład odpowiedzi zdającego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niemożność odróżnienia treści posiadających wartość od tych bezużytecznych i nieprawdziwych; - nietrwałość treści zawartych w Internecie; - Internet powoduje wypieranie ciekawych i wartościowych kultur z różnych obszarów językowych przez treści anglojęzyczne, które tam przeważają i są najłatwiejsze do odszukania. 			
<p>Komentarz:</p> <p>Udzielane odpowiedzi były wyczerpujące i różnorodne. Błędy wynikały najczęściej z niezrozumienia słowa stereotyp.</p>			

Zadanie 5. (1 pkt)

Akapit poświęcony Andy’emu Warholowi jest przykładem dla wcześniej sformułowanej tezy. Zacytuj ją.

Sprawdzane umiejętności			
Rozpoznawanie tezy (II/18)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,70	0,75	0,65	0,66
<p>Poprawny zapis rozwiązania:</p> <p>„Dla wielu mniej ekspansywnych a ciekawych kultur Internet stał się wręcz szansą na globalną prezentację”.</p> <p><i>lub</i></p> <p>„Kto umie szukać, znajdzie perełki”.</p>			
<p>Komentarz:</p> <p>Większości maturzystów zadanie nie sprawiło problemów, poprawnie wypisywali zdania z akapitów poprzedzających. Niestety, wciąż jeszcze spora grupa zdających nie potrafi poprawnie rozpoznawać elementów kompozycji, takich jak teza, argumenty, przykłady.</p>			

Zadanie 6. (1 pkt)

Co stanowi o podobieństwie akapitów 5. i 6.?

Sprawdzane umiejętności			
Rozpoznawanie zasady kompozycyjnej tekstu i jej funkcji (II/19)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,82	0,85	0,74	0,78
Poprawny zapis rozwiązania: np.: Oba akapity ukazują bogactwo możliwości, jakie stwarza Internet; przedstawiają Internet jako miejsce spotkań; zawierają znaczące nazwy geograficzne (kulturowe); w obu występują wyliczenia (metafory, kontrast...) Odpowiedź powinna wskazywać na podobieństwo treści lub kompozycji lub języka.			
Przykład odpowiedzi zdającego: <i>Obydwa akapity traktują o zaletach Internetu, jego bogactwie oraz o pewnej konfrontacji kultur, poglądów, treści.</i>			
Komentarz: Zadanie było łatwe dla zdających, większość poprawnie odczytywała i wskazywała cechy wspólne obu akapitów, zarówno w zakresie treści, jak i kompozycji, rzadziej zabiegów językowych.			

Zadanie 7. (1 pkt)

W akapicie 5. autor dzieli użytkowników Internetu na dociekliwych i leniwych. W czym dostrzega różnicę między nimi?

Sprawdzane umiejętności			
Przetwarzanie informacji i stosowanie do rozwiązania problemu (II/24)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,88	0,90	0,86	0,87
Poprawny zapis rozwiązania: Leniwi poprzestają na tym, co powierzchowne, do czego można dotrzeć bez żadnego wysiłku; dociekliwi sięgają głębiej, wykorzystując pełnię możliwości, jakie daje Internet.			
Przykład odpowiedzi zdającego: <i>Pomiędzy dociekliwymi a leniwymi autor dostrzega różnicę w poziomie ich aktywności w Internecie oraz w stopniu wykorzystania przez te osoby jego zasobów.</i>			
Komentarz: Zadanie nie nastręczało trudności, zdający poprawnie odczytywali różnice w postawach użytkowników Internetu, właściwie określali przyczyny tych różnic.			

Zadanie 8. (1 pkt)

Zdaniem autora istotę Internetu najlepiej oddaje metafora bazaru (akapit 6.). Wyjaśnij dlaczego?

Sprawdzane umiejętności			
Odczytywanie dosłownych i metaforycznych znaczeń wyrazu, nazywanie środków językowych i ich funkcji w tekście (II/5, II/22)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,89	0,91	0,85	0,88
Poprawny zapis rozwiązania: Internet, podobnie jak bazar, pełni wiele funkcji (np. bogactwo relacji, znaczeń, treści, różnorodność, wielość, samo życie). Przykład odpowiedzi zdającego: <i>Istotę Internetu oddaje metafora bazaru, gdyż Internet tak jak bazar jest miejscem licznych relacji, znaczeń, spotkań, wymiany poglądów, także miejscem handlu – jednym słowem samym życiem.</i>			
Komentarz: Zadanie było łatwe dla zdających, którzy poprawnie rozpoznawali różnorodność produktów, zachowań ludzkich, jakie oferuje bazar i analogicznie do niego Internet. Błędni byli tylko te odpowiedzi, które podobieństwo bazaru i Internetu sprowadziły do miejsca wymiany poglądów, ograniczając w ten sposób właściwe znaczenie słowa „bazar”. Odpowiedzi takie wskazują również na nieznamość miejsca, jakim jest bazar.			

Zadanie 9. (1 pkt)

Na podstawie akapitu 9. wyjaśnij, co oznacza określenie *sieć semantyczna*.

Sprawdzane umiejętności			
Odczytywanie sensu fragmentu (II/17)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,89	0,89	0,84	0,89
Poprawny zapis rozwiązania: „Sieć semantyczna” selekcjonuje wiadomości; obdarzona jest czymś w rodzaju inteligencji. Przykład odpowiedzi zdającego: <i>Sieć semantyczna to system informatyczny obdarzony inteligencją, pozwalająca użytkownikowi otrzymać konkretne, poszukiwane informacje. Ta sieć dostosowuje je do potrzeb internauty, dokonując ich selekcji i porządkując je.</i>			
Komentarz: Zadanie wymagało zrozumienia treści akapitu 7. i nie sprawiło zdającym problemu. W odpowiedziach dało się zauważyć również dobrą orientację zdających w zasadach działania wyszukiwarek internetowych w ogóle.			

Zadanie 10. (2 pkt)

W akapicie 8. autor pisze o intensywnie poszukiwanych nowych sposobach prezentacji treści w Internecie. Wymień dwa.

Sprawdzane umiejętności			
Przetwarzanie informacji i stosowanie do rozwiązania problemu (II/24)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,94	0,95	0,92	0,94
1. Trójwymiarowe wyszukiwarki (trzeci wymiar). 2. Przeglądarki oraz komputery reagujące na dźwięk i dotyk. Przykładowy poprawny zapis rozwiązania: <i>Trójwymiarowy interfejs, wprowadzenie przekazników zmysłowych (słuch, dotyk).</i>			
Komentarz: Zadanie okazało się bardzo łatwe. Zdający najczęściej udzielali poprawnych, pełnych odpowiedzi, które wskazywały na zrozumienie informacji zawartych w akapicie 8. i umiejętność ich selekcjonowania i przetworzenia.			

Zadanie 11. (1 pkt)

Hotele sieci Marriott, restauracje McDonald's i język angielski to według autora symbole

- A. otwarcia na lokalne kultury.
- B. amerykanizacji kultury.
- C. konfrontacji różnorodnych kultur.
- D. współczesnej kultury europejskiej.

Zaznacz poprawną odpowiedź.

Sprawdzane umiejętności			
Wyodrębnianie wykorzystanych w tekście argumentów i sformułowanych wniosków (II/18)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,85	0,88	0,74	0,82
Poprawny zapis rozwiązania: odpowiedź B			
Komentarz: Zadanie nie sprawiło zdającym trudności. Najczęściej popełnianym błędem był wybór odpowiedzi A., wynikający z niestarannej lektury tekstu.			

Zadanie 12. (2 pkt)

O jakiej analogii między rzeczywistym światem i cyberprzestrzenią pisze autor w ostatnim akapicie tekstu?

Sprawdzane umiejętności			
Przetwarzanie informacji i stosowanie do rozwiązania problemu (II/24)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,77	0,82	0,65	0,72
Poprawny zapis rozwiązania: Odpowiedź powinna zawierać uogólnienia dotyczące aktywnej postawy człowieka, np. w cyberprzestrzeni, podobnie jak w życiu, trzeba sporo zainwestować, by wydobyć całe jej bogactwo i odkryć możliwości, jakie stwarza.			

Przykład odpowiedzi zdającego:

Analogia wg autora polega na tym, że zarówno w rzeczywistym świecie, jak i w cyberprzestrzeni wnioski, jakie wyciągamy i informacje, do których docieramy, zależą przede wszystkim od naszej otwartości, umiejętności szukania i chęci poznawania.

Komentarz:

Istotą odpowiedzi było wskazanie, że poznanie złożoności obu światów (rzeczywistego i cyberprzestrzeni), pozyskanie o nich informacji wymaga aktywności poznających. Bez niej nie uda się odkryć całej złożoności i bogactwa, które w obu światach się znajdują. Najczęstszym błędem zdających było pomijanie niezbędnego warunku poznania obu rzeczywistości, a przecież to najważniejsza informacja, która została zamieszczona w obu akapitach.

Zadanie 13. (2 pkt)

Jakie formy wypowiedzi służą obiektywizacji i subiektywizacji wypowiedzi? Podaj po dwa przykłady.

Obiektywizacja:

Subiektywizacja:

Sprawdzane umiejętności

Rozpoznawanie charakterystycznych cech stylu i języka tekstu, nazywanie środków językowych i ich funkcji w tekście (II/22)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,27	0,36	0,13	0,16

Poprawny zapis rozwiązania:

Uznajemy nazwanie formy dotyczącej języka, struktury, treści tekstu lub konkretne przykłady z tekstu.

Przykład odpowiedzi zdającego:

obiektywizacja – przedstawienie faktów: przytaczanie konkretnych przykładów, prezentowanie różnorodnych sądów;

subiektywizacja – wyrażanie własnych opinii: „Internet przypomina mi...”, „Sądzę, że znacznie lepiej oddaje...”

Komentarz:

Zdający powinni rozpoznać środki językowe oraz cechy stylu służące obiektywizacji lub subiektywizacji. Zadanie okazało się jednak trudne dla licealistów, bardzo trudne dla pozostałych maturzystów. Brak umiejętności przytoczenia konkretnych przykładów lub podawanie przykładów nietrafnych to najczęściej popełniane błędy. Należało do nich również przepisywanie fragmentów tekstu rzadko świadczących o zrozumieniu funkcji środków językowych, decydujących o subiektywizacji lub obiektywizacji wypowiedzi autora. Ponad 25% maturzystów opuściło w ogóle to zadanie, nie udzielając na nie żadnej odpowiedzi.

Zadanie 14. (2 pkt)

Podając po jednym argumencie, uzasadnij, że tekst Edwina Bendyka ma charakter dyskursywny (refleksyjny):
perswazyjny (przekonujący):

Sprawdzane umiejętności			
Rozpoznawanie i nazywanie funkcji tekstu (II/21)			
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania		
	LO	LP	T
0,65	0,72	0,55	0,56
<p>Poprawny zapis rozwiązania: Dyskursywny, bo autor: obala stereotypy, polemizuje z obiegowymi sądami, prezentuje własne zdanie, buduje płaszczyznę porozumienia z odbiorcą. Perswazyjny, bo autor: przekonuje czytelników do tego, że Internet należy zaakceptować i umiejętnie (rozważnie) z niego korzystać; bo występują orzeczenia o charakterze normatywnym, np. <i>Podobnie powinniśmy zachowywać się w Internecie</i>; bo posługuje się trybem rozkazującym, np. <i>Nie spodziewajmy się jednak cudów</i>. Lub Podał argumenty, zilustrował je przykładami, wysnuł wnioski.</p> <p>Przykład odpowiedzi zdającego: dyskursywny – <i>autor wyraża refleksję już w pytaniu zadany w tytule artykułu;</i> perswazyjny – <i>autor formułuje tezę, że poznanie Internetu wymaga wysiłku i formułuje argumenty, które mają przekonać czytelnika, że warto taki wysiłek podjąć, bo wtedy w Internecie odnajdziemy całe bogactwo informacji.</i></p>			
<p>Komentarz: Zadanie wymagało określenia funkcji tekstu jako całości i wykazania jego dyskursywnego i jednocześnie perswazyjnego charakteru. Zdający mieli problemy z udzieleniem poprawnych odpowiedzi, najczęściej nie dostrzegali różnicy między dyskursywnością i perswazyjnością tekstu, nie potrafili podać właściwych przykładów świadczących o charakterze wypowiedzi, zamiast formułować argumenty przepisywali (najczęściej nietrafnie) fragmenty tekstu, streszczali fragmenty lub też cytowali je bez wyjaśnienia.</p>			

Strukturę umiejętności sprawdzanych testem czytania ze zrozumieniem porządkowała struktura tekstu a także kolejność zadań, które rozwiązywał zdający. Maturzyści radzili sobie dobrze z wyszukiwaniem i przetwarzaniem informacji, stosowaniem ich do rozwiązania problemów oraz odczytywaniem sensu fragmentów tekstu. Poziom trudności zadań był zróżnicowany – od prostych, wymagających powtórzenia informacji podanych w tekście wprost, do bardziej złożonych, w których od zdającego oczekiwano przetworzenia informacji z tekstu i wykorzystania ich do rozwiązania problemu. Maturzyści radzili sobie z odtwarzaniem informacji, ale ich przetwarzanie nastęrczało trudności. Najłatwiejsze dla zdających okazało się zadanie 10. oraz zadania 7., 8. i 9.

Najtrudniejszymi zadaniami w teście były zadania 13. i 14., w których wymagano od zdających rozpoznania i rozumienia zabiegów językowych decydujących zarówno o treści, jak i o charakterystycznych cechach komunikacyjnych tekstu.

Brak umiejętności rozróżniania informacji (obiektywizm) i opinii (subiektywizm), brak umiejętności rozpoznania i zrozumienia, kiedy tekst zmusza do refleksji, a zatem prowokuje do samodzielnego rozstrzygania o przedmiocie wypowiedzi, a kiedy poddaje odbiorcę działaniom perswazyjnym, po jakie zabiegi sięga autor, żeby osiągnąć pożądany efekt, muszą niepokoić. W dobie rozwoju mediów młody człowiek powinien zostać przez szkołę wyposażony w takie narzędzia, które umożliwią mu świadome uczestniczenie w procesie komunikacji. Tylko wtedy będzie odporny na manipulacje informacyjne, których przecież na co dzień jesteśmy świadkami. Przygotowanie do egzaminu polegające na rozwiązywaniu testów z poprzednich lat nie zapewni takich umiejętności, a bardzo niski wskaźnik łatwości tych dwóch zadań powinien stanowić przedmiot troski polonistów, bo to głównie na nich spoczywa ciężar wyposażenia swoich wychowanków w niezbędne w dzisiejszym świecie narzędzia komunikacyjne. Wystarczy lektura wpisów dokonywanych przez czytelników wypowiadających się pod artykułami na różnych forach internetowych, żeby uświadomić sobie, jak ważną umiejętnością jest czytanie ze zrozumieniem i nieuleganie manipulacji, której nierzadko dopuszczają się autorzy różnych artykułów. Poziom rozwiązania zadania 13. i 14. wskazuje wyraźnie, że brakuje przygotowań kształtujących umiejętność pracy z tekstem, analizy jego struktury logicznej, warstwy językowej, zależności między jego częściami, funkcji komunikacyjnych. Zastanawiać musi i to, że mimo powtarzających się co roku niskich wyników takich zadań niewiele się zmienia, tak jakby wszystkim zainteresowanym w niewielkim stopniu zależało na poprawie tego stanu rzeczy.

Pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu egzaminacyjnym

Integralną częścią tematu wypracowania jest odniesienie do tekstu literackiego. Zdający powinien wykazać się umiejętnościami pisania o literaturze. Ma on napisać tekst własny, uporządkowany, spójny, nadać mu właściwy kształt graficzny. Powinien pisać językiem zgodnym z obowiązującymi normami i posługiwać się stylem komunikatywnym, dostosowanym do formy wypowiedzi.

Wypracowania

Temat 1 Na podstawie podanych fragmentów komedii Moliera *Świątoszek* scharakteryzuj głównego bohatera oraz omów postawy Orgona, Kleanta i Elmiry wobec tytułowej postaci.

Sprawdzane umiejętności

Pełne zestawienie oczekiwanych od zdających umiejętności zawiera tabelaryczne ich ujęcie.

Zadania	Sprawdzana czynność	Standard
I. Rozwinięcie tematu	Zdający:	
1.	rozpoznaje bohaterów w utworze i określa relacje między nimi	II 26 III 13
2., 3.	dostrzega najistotniejsze zagadnienia utworu, wskazuje sposoby kreacji bohatera	II 31, 26, III 12, 13
4., 5., 6.	problematyzuje odczytanie tekstu, określa relacje między bohaterami, dostrzega najistotniejsze zagadnienia utworu	II 26, 28, 31 III 13
2, 3, 4, 5, 6	dobiera przykłady z tekstu dla uzasadnienia oceny postawy bohatera	II 28, 29 III 13
7	podsumowuje obserwacje analityczne, wartościuje postawy bohaterów	II 31, 44, 45 III 15, 17, 18
II Kompozycja	pisze tekst spójny, stosując właściwą dla interpretacji zasadę kompozycyjną, nadaje mu właściwy kształt graficzny	III 1, 2, 11
III Styl	pisze stylem o cechach indywidualnych, komunikatywnym, żywym, dostosowanym do formy wypowiedzi	III 3, 4
IV Język	pisze językiem zgodnym z obowiązującą normą	III 1
V Zapis	pisze zgodnie z zasadami ortografii i interpunkcji	III 1

Wskaźnik łatwości wypracowania dla ogółu		Wskaźnik łatwości wypracowania				
		LO	LP		T	
0,66		0,70	0,58		0,59	
Lp.	Oceniane kryteria	Liczba punktów	Łatwość czynności			
			Ogółem	LO	LP	T
1.	Rozwinięcie tematu	25	0,68	0,72	0,60	0,62
2.	Kompozycja	5	0,67	0,71	0,58	0,59
3.	Styl	5	0,65	0,68	0,57	0,59
4.	Język	12	0,63	0,67	0,57	0,56
5.	Zapis	3	0,58	0,62	0,50	0,48
6.	Walory	4	0,02	0,03	0,01	0,01

Wiązka	Treść kryterium	Liczba punktów	Łatwość czynności
1.	Przedstawione postaci i relacje między nimi	0-2	0,72
2.	Postawa Tartuffe'a „dla świata” (fałsz)	0-3	0,75
3.	Prawdziwa twarz Tartuffe'a	0-5	0,85
4.	Postawa Orgona wobec Tartuffe'a	0-6	0,67
5.	Postawa Kleanta wobec Tartuffe'a	0-4	0,80
6.	Postawa Elmiry wobec Tartuffe'a	0-2	0,35
7.	Podsumowanie	0-3	0,30

Komentarz

Temat wybrało **40%** zdających egzamin maturalny z języka polskiego. Maturzysta miał za zadanie dokonanie charakterystyki tytułowego bohatera klasycystycznej komedii Moliera. Musiał zatem wykazać się umiejętnością określenia cech bohatera na podstawie jego wypowiedzi i zachowań (elementy prostej charakterystyki postaci), ale także określeniem relacji między Świętoszkiem a innymi bohaterami i na ich podstawie wnioskowania o cechach charakteru i osobowości Tartuffe'a. Charakteryzowanie bohatera pośrednio, na podstawie opinii innych osób, jest umiejętnością bardziej złożoną od charakterystyki dokonywanej wprost, na podstawie obserwacji samej postaci. Stworzenie pełnej krytycznej charakterystyki bohatera wiązało się ze znajomością całego utworu, ponieważ tylko ona mogła dać piszącym możliwość wartościowania: odróżnienia hipokryzji i zakłamania od prawdy i szczerości, pozorów od rzeczywistości, oceny subiektywnej od obiektywnej. W ten sposób temat sprawdzał również znajomość obowiązkowej lektury oraz pozwalał na uniwersalizację problemu.

Prace, w których autorzy dokonywali pełnej charakterystyki bohatera oraz radzili sobie z rozpoznawaniem hipokryzji, stwarzanej przez Tartuffe'a gry pozorów, stanowiły niewielki procent wszystkich wypracowań na ten temat. Dla znacznej części piszących określanie relacji między bohaterami nadal jest zadaniem trudnym. Odczytują tylko podstawowe i najbardziej oczywiste zachowania ukazane w tekście, ich interpretacja pozostawia jednak wiele do życzenia. Odczytanie takich elementów postawy bohatera jak cynizm (1% piszących temat 1.), czy pogarda wobec ludzi (23%) to nadal umiejętności o bardzo wysokim stopniu trudności dla maturzysty. Tylko najlepsi potrafili wartościować postawy bohaterów, uzasadniając przy tym swoje oceny właściwymi odwołaniami do tekstu. Potrafili także określić istotę i funkcje komizmu w tekście Moliera, wykorzystać w interpretacji szersze konteksty historyczne i historycznoliterackie i uzyskać w związku z tym punkty za szczególne walory pracy.

Nadal niepokoi liczba błędów rzeczowych różnego typu popełnianych przez maturzystów. O nieznamość lektury świadczyła zwłaszcza interpretacja postawy Tartuffe'a jako pozytywnej, godnej naśladowania, wzoru świętości i pobożności, często wynikająca z nieznamość znaczenia słowa „świętoszek” i odczytywania go jako określenia człowieka świętego, pobożnego i szlachetnego.

Niestety, duża liczba wypowiedzi zdających to nadal streszczenia lub parafrazy fragmentów tekstu literackiego zamieszczonego w arkuszu. Świadczą one o nieporadności piszących, o braku umiejętności wnioskowania o cechach na podstawie zachowań bohaterów, pociągają za sobą nie tylko niską ocenę treści wypracowania, ale także niską ocenę umiejętności językowych zdających.

Temat 2. Na podstawie podanego fragmentu utworu Hanny Krall *Zdążyć przed Panem Bogiem* przedstaw przemyślenia Marka Edelmana o możliwościach godnego życia w czasach Zagłady i różnych poglądach na temat godnej śmierci.

Sprawdzane umiejętności

Pełne zestawienie oczekiwanych od zdających umiejętności zawiera tabelaryczne ich ujęcie.

Zadania I. Rozwinięcie tematu	Sprawdzana czynność Zdający:	Standard
1.	rozpoznaje temat, rozpoznaje cechy gatunkowe utworu, wykorzystuje miejsca znaczące, dostrzega najistotniejsze zagadnienia utworu	II 25, 26, 29, 31;
2., 3., 4., 5., 6.	rozpoznaje nadawcę oraz bohatera i sposoby jego kreowania w utworze, odczytuje treści dosłowne i ukryte utworu, problematyzuje odczytanie tekstu,	II 26, 28, 31; III 13
7.	podsumowuje swoje rozważania – porównuje refleksje bohaterów i nadawcy, rozpoznaje cechy wspólne i różne, rozpoznaje powiązania utworu z historią, dostrzega etyczne wartości utworu literackiego, dostrzega wartości uniwersalne,	II 40, 43, 44, 45; III 15, 17, 18
2., 3., 4., 5., 6.	dobiera przykłady dla uzasadnienia twierdzeń	II 25, 26; III 12, 13
II Kompozycja	pisze tekst spójny, stosując właściwą dla interpretacji zasadę kompozycyjną, nadaje mu właściwy kształt graficzny	III 11
III Styl	pisze stylem o cechach indywidualnych, komunikatywnym, żywym, dostosowanym do formy wypowiedzi	III 3
IV Język	pisze językiem zgodnym z obowiązującą normą	III 1, 2
V Zapis	pisze zgodnie z zasadami ortografii i interpunkcji	III 1

Wskaźnik łatwości wypracowania dla ogółu		Wskaźnik łatwości wypracowania				
		LO	LP		T	
0,48		0,53	0,41		0,43	
Lp.	Oceniane kryteria	Liczba punktów	Łatwość czynności			
			Ogółem	LO	LP	T
1.	Rozwinięcie tematu	25	0,42	0,47	0,35	0,38
2.	Kompozycja	5	0,50	0,56	0,42	0,45
3.	Styl	5	0,55	0,60	0,48	0,52
4.	Język	12	0,54	0,59	0,49	0,49
5.	Zapis	3	0,48	0,55	0,43	0,42
6.	Walory	4	0,02	0,02	0,01	0,01
Wiązka	Treść kryterium				Liczba punktów	Łatwość czynności
1.	Wstępne rozpoznanie				0-3	0,49
2.	Czasy Zagłady				0-3	0,72
3.	Przemyślenia Marka Edelmana o możliwościach godnego życia				0-8	0,46
4.	Różne poglądy na temat godnej śmierci				0-3	0,55
5.	Przemyślenia Marka Edelmana na temat godnej śmierci				0-3	0,74
6.	Cechy wypowiedzi Edelmana wyrażające jego stosunek do problemu godności, bohaterstwa				0-2	0,26
7.	Podsumowanie				0-3	0,26

Komentarz

Temat wybrało **60%** zdających egzamin maturalny z języka polskiego. Istotą zadania, które podjął maturzysta, było przedstawienie poglądów bohatera na kwestie zachowania przez człowieka godności w warunkach ekstremalnych. Wymagało to umiejętności odczytania zarówno dosłownych, jak i przenośnych znaczeń obecnych we fragmentach *Zdażyć przed Panem Bogiem* Hanny Krall zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym. Temat wymagał od zdających znajomości kontekstu historycznego, niezbędnego do zrozumienia istoty Holocaustu. Jednak, mimo że wybrała go większa część zdających, okazał się trudniejszy od tematu pierwszego. Większość maturzystów poprawnie określała, na czym polega problem godności, interpretowała symboliczny charakter sceny obcinania brody staremu Żydowi, ale wykorzystanie tej kluczowej w opowieści Edelmana sceny do uogólnienia problematyki, którą otwierał temat maturalny, okazywało się już trudne. O ile tragizm sytuacji, w której znaleźli się Żydzi w czasie II wojny światowej, był przez piszących właściwie rozpoznawany i odczytywany, o tyle odczytanie poglądów Edelmana dotyczących godnego życia i godnej śmierci sprawiało już spore problemy. Zdający bardzo często wyrażali swoje poglądy na temat zachowania godności w ogóle lub mylili poglądy Marka Edelmana

z poglądami amerykańskiego profesora. Odczytanie cech wypowiedzi Edelmana, jego dystansu wobec własnej osoby, deheroizacji wojennej rzeczywistości dla znaczącej większości piszących okazało się trudne i budzi niepokój. *Zdążyć przed Panem Bogiem* Hanny Kall jest przecież lekturą obowiązkową, książką współczesną, tekstem epickim, dodatkowo omawianym w szkołach w klasach maturalnych, a zatem wydawać by się mogło, że taki tekst nie powinien sprawiać wybierającym go maturzystom aż tak wielu problemów. Wybrała go większość zdających, co wydaje się logiczne, wskaźniki łatwości były jednak niższe niż w przypadku tematu pierwszego, który dotyczył tekstu z literatury dawnej.

Treść analizowanych wypracowań maturalnych wskazuje, że głównym powodem takiego stanu rzeczy była nie tylko słaba znajomość tekstu Hanny Krall, ale także słaba znajomość problematyki Holocaustu w ogóle. Konsekwencją takiego stanu rzeczy były nie tylko liczne błędy interpretacyjne, ale także liczne błędy rzeczowe, w tym błędy kardynalne. Kardynalne błędy rzeczowe popełniane przez zdających, którzy wybrali temat drugi, były wręcz zatrważające. Trudno przejść nad nimi do porządku dziennego z kilku powodów. Marek Edelman nie jest fikcyjnym bohaterem literackim, jest bohaterem prozy dokumentarnej, a zatem prozy, która opowiada o wydarzeniach autentycznych. Problem staje się tym większy, że bohater książki Hanny Krall był postacią znaną i ważną w polskiej historii współczesnej. Zmarł w październiku 2009 roku, zatem na początku roku szkolnego, w którym nasi maturzyści kończyli swoją edukację. Trudno zatem traktować Edelmana jedynie w kategoriach bohatera książki. Maturzystą, co warto podkreślić, w ostatnim roku edukacji ma również takie przedmioty jak historia czy wiedza o społeczeństwie. Trudno także uwierzyć, że młodzi ludzie, dla których Internet jest najczęściej naturalnym źródłem pozyskiwania informacji, nie zetknęli się w sieci z informacjami dotyczącym Marka Edelmana, bowiem poświęcono mu bardzo dużo miejsca we wszystkich serwisach informacyjnych na wszystkich znaczących portalach. Niezrozumiałym jest dlatego fakt czynienia z Edelmana esesmana czynnie biorącego udział w masowej eksterminacji Żydów, niemieckiego kolaboranta, człowieka, który pracował w „obozowym komado ŻOB”, dzięki czemu doskonale funkcjonował w obozie koncentracyjnym, żył kosztem innych, wysyłając ich masowo do komór gazowych. Takie błędy nie tylko świadczą o braku znajomości obowiązkowej lektury, świadczą także o słabej orientacji w zagadnieniach współczesnej historii i szerzej, zagadnieniach związanych z życiem społecznym.

Wnioski wynikające z analizy jakościowej zadań maturalnych z języka polskiego na poziomie podstawowym.

Podstawą dobrego rozwiązania obu zadań egzaminacyjnych jest czytanie i rozumienie sensów językowych, w części pierwszej przede wszystkim sensów dosłownych, ale także metaforycznych, w części drugiej w większości sensów metaforycznych.

Zadania, które sprawdzały rozumienie tekstu publicystycznego, były dla zdających umiarkowanie trudne lub łatwe. Nadal trudne okazały się zadania sprawdzające rozumienie zabiegów językowych i funkcji komunikacyjnych tekstu.

Kompozycja dla tematu 1. ma wskaźnik łatwości 0,59 – trudne było zatem dla zdających zbudowanie spójnej wypowiedzi, której wszystkie elementy podporządkowano poleceniu sformułowanemu w temacie wypracowania. Bardzo często pojawiał się w tych wypracowaniach niefunkcjonalny wstęp, w którym zamiast nawiązania do problemu piszący charakteryzowali twórczość Moliера, często popełniając błąd rzeczowy i umiejscawiając ją w epoce baroku (warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że źródłem tego typu błędów, jest mechaniczne przenoszenie periodyzacji literatury polskiej i nazw epok literackich przyjętych w historii naszej literatury na literatury innych narodów). Towarzyszy temu niski wskaźnik łatwości – 0,30 dla podsumowania w wypracowaniach na pierwszy temat.

Kompozycja dla tematu 2. ma jeszcze niższy wskaźnik łatwości – 0,45. Przyczyny są tu wielorakie. Przede wszystkim brak spójności wynikający z niepełnej realizacji tematu, „uciekanie” we własne rozważania o Holocauście i wojnie w miejsce rozwijania problemu sformułowanego w temacie wypracowania. Jeszcze trudniejsze niż w przypadku pierwszego tematu okazało się w tym wypadku sformułowanie podsumowania, które ma wskaźnik łatwości 0,26. Jeszcze bardziej niepokoi fakt, że aż 21% zdających, którzy wybrali temat 2. nie napisało podsumowania w ogóle (w przypadku tematu 1. nie zrobiło tego 9%).

Nadal mamy zatem do czynienia z brakiem umiejętności właściwego odczytania polecenia formułowanego w temacie oraz wiedzy i umiejętności zdających związanych z budowaniem akapitów i świadomym podporządkowaniem wyводу konkretnemu celowi, jaki wyznacza sobie piszący.

Wynik egzaminu zależy przede wszystkim od świadomości i kompetencji językowej piszącego. Nie bez znaczenia jest również jego sprawność językowa. W zadaniach otwartych w teście czytania ze zrozumieniem nie oceniamy poprawności językowej odpowiedzi, a ta właśnie staje się często przyczyną błędów. Znaczącą rolę odgrywa tu bowiem znajomość synonimii leksykalnej i synonimii składniowej. Brak umiejętności w tym zakresie powoduje formułowanie odpowiedzi błędnych. Maturzyści, którzy nie znali właściwych znaczeń

wyrazów, a ich zasób słownictwa był ubogi, mający problemy z poprawną i w pełni komunikatywną budową zdania, w części sprawdzającej czytanie ze zrozumieniem formułowali często odpowiedzi nielogiczne i w konsekwencji niepoprawne merytorycznie. Krótkie odpowiedzi w tej części arkusza egzaminacyjnego nie są oceniane pod względem językowym, co powoduje mniejszą dbałość i staranność w ich formułowaniu, a to często staje się przyczyną popełnianych błędów.

Powyższe analizy wskazują na potrzebę dalszego doskonalenia:

1. umiejętności tworzenia planu odtwórczego różnego typu wypowiedzi;
2. tworzenia konspektu wypowiedzi cudzej i własnej;
3. ćwiczenia umiejętności streszczenia logicznego tekstu;
4. prowadzenia ćwiczeń w zakresie synonimii leksykalnej i synonimii składniowej.

Analiza rozwinięcia tematów wypracowań na poziomie podstawowym każe wnioskować, że piszący ciągle borykają się z rozumieniem znaczeń dosłownych i przenośnych w tekstach literackich. Dotyczy to szczególnie tekstów epickich, zwłaszcza prozatorskich, w których często analiza tekstu zastępowana jest streszczeniem lub parafrazą, co nie pozwala na właściwe wnioskowanie dotyczące cech i poglądów bohaterów, nieumiejętność formułowania sądów uogólniających. Realizacja tematu i kompozycja wypowiedzi są ściśle związane ze **sprawnością językową** maturzystów. Kompetencje językowe stanowią bowiem o jakości tworzonego tekstu. Tegoroczny egzamin potwierdził, że umiejętności językowe zdających na poziomie podstawowym są ciągle niewystarczające (wskaźniki łatwości nadal znajdują się w przedziale umiejętności umiarkowanie trudnych). Wprawdzie większość zdających pisze językiem zrozumiałym, jednak jakość ich wypowiedzi jest mocno zróżnicowana. Zbyt często w wypracowaniach widoczna jest nieporadność językowa, ubogie słownictwo, używanie wyrazów w niewłaściwym znaczeniu wynikające z nieznamośności ich treści i zakresu, nieuprawnione przekształcanie związków frazeologicznych, błędy fleksyjne. Maturzyści mają kłopoty ze słownictwem dotyczącym zjawisk abstrakcyjnych, emocji, często sięgają po określenia kolokwialne albo próbują stosować nazwy im znane, umieszczając je w cudzysłowie. Nadal obserwujemy także postępującą kolokwializację stylu wypowiedzi, przejawiającą się w stosowaniu potocznej składni, słownictwa, zwłaszcza nadużywanie wyrazów modnych obniża jakość stylistyczną wypowiedzi naturalnych.

Wskazane trudności, które pojawiły się w maturalnych wypracowaniach, dowodzą, że:

1. zdający nadal mają problemy z określaniem cech bohatera na podstawie jego zachowań, w związku z czym charakterystykę zastępują streszczaniem fragmentów lub dokonują jej na najprostszym poziomie;
2. brak umiejętności analizy tekstu wskazuje na niedostatki w zakresie wiedzy z nauki o języku;
3. nieumiejętność odczytania sensów przenośnych uniemożliwia określenie ich roli w interpretacji postaw i poglądów bohaterów;
4. niska sprawność językowa dotyczy nie tylko poprawnego wypowiadania się w mowie i piśmie, skutkuje również brakiem umiejętności wnioskowania i formułowania podsumowań o charakterze ogólnym.

Powyższe uwagi wskazują na konieczność:

1. dalszego doskonalenia charakterystyki postaci, w tym relacji bohatera z innymi bohaterami i otaczającym go światem, ze szczególnym zwróceniem uwagi na ich postawy i poglądy;
2. rozwijania umiejętności odczytywania znaczeń dosłownych i przenośnych w tekście literackim na wszystkich poziomach jego odczytań;
3. wprowadzania ćwiczeń rozwijających umiejętności w zakresie synonimii leksykalnej i składniowej;
4. umiejętne i systematyczne łączenie wiedzy o języku z analizą i interpretacją tekstów literackich.

Poziom rozszerzony

Arkusz II

Pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu egzaminacyjnym

Integralną częścią tematu wypracowania jest odniesienie do tekstu literackiego. Na tym poziomie egzaminu mogą pojawić się teksty spoza podstawy programowej, ale mieszczące się w znanej maturzystom konwencji literackiej. Jeśli zdający zna wskazane w standardach wymagań egzaminacyjnych wyróżniki utworu literackiego, funkcjonalne konteksty interpretacyjne dzieła, procedury analizy utworu i rozumie pojęcie interpretacji utworu, spełni wszystkie wymogi formalne zadania maturalnego z języka polskiego.

Na poziomie rozszerzonym zdający powinien wykazać się umiejętnościami określania artystycznego charakteru literatury, pisania o niej językiem poprawnym w zakresie

terminologii koniecznej do opisu sposobu kreowania świata w tekście artystycznym. Ma on napisać tekst własny, uporządkowany, spójny, nadać mu właściwy kształt graficzny. Powinien pisać językiem zgodnym z obowiązującymi normami i posługiwać się stylem komunikatywnym, dostosowanym do formy wypowiedzi. W zaprezentowanej przez maturzystę analizie i interpretacji tekstu na tym poziomie oczekuje się umiejętności filologicznych, znajomości zagadnień z zakresu poetyki i szeroko rozumianej teorii literatury, odczytywania znanych konwencji literackich w nieznanym maturzystom tekstach. Te właśnie umiejętności sprawdzane były w tegorocznych zadaniach maturalnych zaproponowanych zdającym na poziomie rozszerzonym

Wypracowania

Temat 1. Porównaj obrazy życia ludzkiego przedstawione w podanych fragmentach. Zwróć uwagę na kreację osoby mówiącej oraz funkcję motywów czasu i natury.

Fragment *Żywota człowieka poczciwego* Mikołaja Reja

Fragment *Prawieku i innych czasów* Olgi Tokarczuk

Sprawdzane umiejętności

Pełne zestawienie oczekiwanych od zdających umiejętności zawiera tabelaryczne ich ujęcie.

Zadania I. Rozwinięcie tematu	Sprawdzana czynność	Standard
1., 6., 7., 8., 9.	rozpoznaje motywy, rozpoznaje znaki i symbole kulturowe i ich funkcje, porównuje utwory	IIP 25., IIR 6; III 14
2., 3.	rozpoznaje tematy, nadawcę, językowe środki artystycznego wyrazu, dostrzega cechy wspólne i różne utworów oraz związki utworu z kulturą i filozofią epoki	IIP 25.,26., 30.,40.,; IIR 5
4., 5.	określa podstawowe wyznaczniki poetyki, odczytuje miejsca znaczące, rozpoznaje środki artystycznego wyrazu i określa ich funkcje, rozpoznaje cechy gatunkowe	IIP 27.,28., 29.,38.,; IIR 11
2., 3.,4.,5., 6., 7., 8., 9.	problematyzuje odczytanie tekstów, dostrzega cechy wspólne i różne wskazanych utworów oraz związki utworu z filozofią epoki	IIP 31.,40.,; IIR 5.
10.	podsumowuje obserwacje analityczne, formułuje własną interpretację utworów	IIP 31., 40., 47; IIR 5.
2., 3.,4.,5., 6., 7., 8., 9.	dobiera przykłady dla uzasadnienia twierdzeń	III 12 III 13

II Kompozycja	pisze tekst spójny, stosując właściwą dla interpretacji zasadę kompozycyjną, nadaje mu właściwy kształt graficzny	III 1 III 2, III 11 III R 1
III Styl	pisze stylem o cechach indywidualnych, komunikatywnym, żywym, dostosowanym do formy wypowiedzi	III 3 III 4 III R 1
IV Język	pisze językiem zgodnym z obowiązującą normą	III 1
V Zapis	pisze językiem zgodnym z obowiązującą normą	III 1 III 21

Wskaźnik łatwości wypracowania dla ogółu		Wskaźnik łatwości wypracowania				
		LO		LP		T
0,64		0,68		0,55		0,47
Lp.	Oceniane kryteria	Liczba punktów	Łatwość czynności			
			Ogółem	LO	LP	T
1.	Rozwinięcie tematu	25	0,59	0,60	0,53	0,44
2.	Kompozycja	5	0,71	0,71	0,60	0,49
3.	Styl	5	0,68	0,68	0,60	0,54
4.	Język	12	0,73	0,73	0,58	0,56
5.	Zapis	3	0,66	0,67	0,40	0,48
6.	Walory	4	0,03	0,05	0,03	0,01
Wiązka	Treść kryterium				Liczba punktów	Łatwość czynności
1.	Zasada zestawienia tekstów				0-1	0,46
2.	Kreacja osoby mówiącej w utworze <i>Żywot człowieka poczciwego</i>				0-3	0,69
3.	Kreacja osoby mówiącej w utworze <i>Prawiek i inne czasy</i>				0-3	0,35
4.	Obraz ludzkiego życia w utworze <i>Żywot człowieka poczciwego</i>				0-4	0,56
5.	Obraz ludzkiego życia w utworze <i>Prawiek i inne czasy</i>				0-4	0,84
6.	Funkcja motywu czasu w utworze <i>Żywot człowieka poczciwego</i>				0-2	0,56
7.	Funkcja motywu czasu w utworze <i>Prawiek i inne czasy</i>				0-2	0,28
8.	Funkcja motywu natury w utworze <i>Żywot człowieka poczciwego</i>				0-2	0,56
9.	Funkcja motywu natury w utworze <i>Prawiek i inne czasy</i>				0-2	0,45
10.	Podsumowanie				0-3	0,29

Komentarz

Temat wybrało **75%** zdających egzamin maturalny z języka polskiego. Istotą zadania, które podjął maturzysta, było przede wszystkim porównanie obrazów życia ukazanych w tekstach z dwóch różnych i bardzo odległych epok. Zdający miał również pokazać, w jaki

sposób wykreowane są osoby mówiące w tych tekstach, a także jaką funkcję pełnią obecne w nich motywy czasu i natury.

Maturzysta piszący temat 1. powinien wykazać się umiejętnością wstępnego rozpoznania zasady zestawienia tekstów, co dawało podstawę do przyjęcia właściwego zamysłu kompozycyjnego i wyznaczenia obszarów analizy i interpretacji. Określenie zasady zestawienia tekstów nie sprawiło zdającym większych problemów, najczęściej wskazywali na wspólną problematykę w tekstach z dwóch różnych epok, często jednak nie skutkowało to wcale przyjęciem jasnego i klarownego zamysłu kompozycyjnego własnej wypowiedzi.

Istotę tematu i podstawę porównania stanowiło wskazanie cech wspólnych i różnych w obrazach ludzkiego życia. Zadanie z pozoru proste, prostym wcale nie było. Piszący różnie poradzili sobie ze współczesnym tekstem Olgi Tokarczuk i z renesansowym *Żywotem człowieka poczciwego* Mikołaja Reja. Analiza obrazów życia wymagała bowiem odczytania przez maturzystów symboliki kulturowej obecnej w obu tekstach, a to było możliwe jedynie poprzez odczytanie znaczeń metaforycznych i powiązanie zawartych w nich obrazów natury z koncepcją życia ludzkiego. O ile w utworze Reja przedstawienie obrazu życia człowieka, dzięki dydaktyzmowi tekstu, było stosunkowo proste do odczytania, o tyle nie wszyscy poradzili sobie z właściwą interpretacją *czasu gruszy* i *czasu jabłoni* z tekstu Olgi Tokarczuk. Piszący często łączyli te określenia z etapami życia człowieka, odczytanie ich symboliki okazywało się jednak zadaniem bardzo trudnym, mimo że zrozumienie tekstu współczesnego przychodziło piszącym ten temat zdecydowanie łatwiej.

Temat wymagał również rozpoznania przez piszących narratora i jego kreacji. Nie wszyscy zdający opanowali tę, zdawać by się mogło, podstawową umiejętność. Określenie w tekście Reja, kim jest narrator i jaka jest jego postawa wobec rzeczywistości (a więc dostrzeżenie ważnych elementów kreacji), było bardzo trudne (8% piszących temat 1.). Jedynie określenie narratora jako moralizatora, mentora zwracającego się wprost do odbiorcy było prostsze, choć i tak wskaźnik łatwości (52%) określa tę umiejętność jako umiarkowanie trudną. Jeszcze większe problemy sprawił piszącym tekst Olgi Tokarczuk. Niewielu zdających dostrzegło, że narrator w tekście współczesnej pisarki jest obserwatorem świata. Jeszcze trudniejsze okazało się wskazanie jego kreacyjnej roli, rozpoznanie, że świat wykreowany przez narratora jest równocześnie postrzegany przez niego zmysłowo i symbolicznie. Nieumiejętność określenia tych cech osoby mówiącej daje się ściśle powiązać z brakiem odczytań metaforycznych sensów obecnych w obrazie życia, tak istotnych w *Prawieku i innych czasach*.

Najwięcej problemów sprawiło jednak zdającym określenie funkcji motywów czasu i natury wykorzystanych w obu tekstach. O ile w tekście renesansowym większość dostrzegała funkcje cykliczności przemian w budowaniu obrazu życia, to jednak powiązanie jej z przemijalnością ludzkiego życia było już zadaniem bardzo trudnym. Większość zdających dostrzegała również, że motyw natury obecnej w tekście Reja służy podkreśleniu trwałości porządku stworzonego przez Boga, ale to, że służy objaśnianiu praw rządzących życiem człowieka zauważali jedynie nieliczni (19%).

Tekst współczesny okazał się w tym zakresie jeszcze trudniejszy. Nieliczni dostrzegli, że czas obrazuje cykliczność zjawisk. Zupełnie nie odczytali wyznaczonej właśnie przez czas płaszczyzny istnienia różnych bytów, ich zmienności i przemijalności. W przedstawieniu funkcji motywu natury najczęściej dostrzegali, że ta ostatnia jest metaforą życia człowieka, natomiast prawie w ogóle nie zaobserwowali, że służy mityzacji świata przedstawionego, jego antropomorfizacji, wprowadza elementy baśniowe (zaledwie 1% piszących ten temat). Wiązało się to ściśle z brakami w zakresie słownictwa, jakim operowali zdający, nieznaną takich pojęć, jak mityzacja, antropomorfizacja, którym towarzyszyła nieznaną terminologii teoretycznoliterackiej, niezbędnej do właściwej interpretacji problemów zawartych w temacie. Realizacja polecenia określenia funkcji motywów w tekście literackim w kontekście powyższych uwag okazała się zadaniem bardzo trudnym, maturzyści rzadko potrafili rozróżnić kreację obrazu w tekście literackim od funkcji, jaką pełnią w nim przywołane motywy, pokazując w ten sposób niezrozumienie tych dwóch różnych kategorii: obrazu i motywu.

Nieliczne były wypowiedzi, w których analiza obu tekstów była wnikliwa i pogłębiona, przywołująca właściwe konteksty kulturowe i literackie. Piszący temat pierwszy nie uniknęli również błędów rzeczowych, w tym także kardynalnych błędów rzeczowych, które pociągały za sobą ocenę wypracowania „0” punktów. Źródłem błędów była nie tylko skromna wiedza historycznoliteracka, choć ta powodowała, że zdający potrafili potraktować Reja jako twórcę współczesnego(!). Była nim przede wszystkim nieznaną konwencji literackich, tak istotnych dla rozumienia literatury, znajomość ważna zwłaszcza w przypadku osób wybierających poziom rozszerzony. Wcale nierzadko maturzyści, którzy wybrali temat 1., odnajdywali w tekście Reja motywy antyczne, a samemu twórcy przypisywali sięganie po filozofie starożytne (epikureizm, stoicyzm), określające ich zdaniem postawy ludzkie ukazane w *Żywocie człowieka poczciwego*. Dowodzi to niestety słabej znajomości renesansowych konwencji, które sprowadzone zostały do potocznie i powierzchownie

rozumianego humanizmu, dowodzi także mechanicznego przypisywania każdemu twórcy renesansowemu poglądów, zainteresowań i wiedzy Jana Kochanowskiego. Także *Prawiek i inne czasy* Olgi Tokarczuk sprawił maturzystom podobne problemy. Brak znajomości konwencji obecnych w prozie współczesnej, zwłaszcza tendencji kreacjonistycznych, elementów baśniowości i mityzacji świata, po które tak chętnie sięgają twórcy współcześni, stawał się często źródłem błędów rzeczowych, które towarzyszyły odczytaniu tekstu Tokarczuk. Martwi również słaba orientacja maturzystów, którzy wybierają poziom rozszerzony, we współczesnych zjawiskach kulturalnych. Olga Tokarczuk została przecież nagrodzona w 2008 roku najbardziej prestiżową nagrodą literacką, jaką przyznaje się w naszym kraju – Literacką Nagrodą „Nike” za powieść *Bieguni*, która w swej istocie jest kontynuacją i rozwijaniem konwencji obecnych w *Prawieku i innych czasach*. A przecież maturzyści wybierający poziom rozszerzony mają dostrzegać związki utworu literackiego z kulturą i filozofią epoki, który to wymóg zapisano w standardach wymagań egzaminacyjnych.

Temat 2. Porównaj konwencje literackie podanych tekstów. Zwróć uwagę na wykreowane w nich przestrzenie i bohaterów literackich.

Fragment *Lalki* Bolesława Prusa

Fragment *Nocy wielkiego sezonu* Brunona Schulza

Sprawdzane umiejętności

Pełne zestawienie oczekiwanych od zdających umiejętności zawiera tabelaryczne ich ujęcie.

Zadania I. Rozwinięcie tematu	Sprawdzana czynność	Standard
1.	dostrzega cechy wspólne i różne wskazanych tekstów, rozpoznaje typy narracji, odczytuje znaki tradycji	IIP 25, 40; IIR 6, 7; IIIP 14; IIIR 1
2., 5.	prezentuje świat przedstawiony i sposób jego kreacji, problematyzuje odczytanie tekstów, rozpoznaje cechy języka i stylu, wskazuje środki językowe decydujące o swoistości wypowiedzi	IIP 26, 33, 40; IIR 2, 3, 11; III 13, 12,
3., 4., 6., 7	charakteryzuje postawy bohaterów i sposób ich kreacji, odczytuje treści dosłowne i metaforyczne oraz znaki kulturowe, sytuuje bohatera w świecie przedstawionym, wskazuje funkcje kompozycyjną kreacji narratora	IIP 26, 33, 40; IIR 2, 3, 11; IIIP 13, 12, IIIR 2

2.,3.,4.,5., 6. 7.	dobiera przykłady z tekstu dla uzasadnienia twierdzeń	III 13
6.	wskazuje środki językowe decydujące o swoistości wypowiedzi indywidualnej; rozpoznaje charakterystyczne cechy języka i stylu; dostrzega strukturę artystyczną utworu	IIR 9, 10, 11
8.	podsumowuje obserwacje analityczne, formułuje własną interpretację tekstów	IIP 34, 40; IIR 5, 6; III 15, 17, 18
II Kompozycja	pisze tekst uporządkowany, spójny, nadaje mu właściwy kształt graficzny; redaguje własną wypowiedź zgodnie z cechami gatunku i zamierzoną funkcją tekstu	III P 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 21 IIIR 1
III Styl	pisze stylem komunikatywnym, dostosowanym do formy wypowiedzi	III 2, 3, III R 4,
IV Język	pisze językiem zgodnym z obowiązującą normą	III 1, 15
V Zapis	pisze językiem zgodnym z obowiązującą normą	III 1, III 21

Wskaźnik łatwości wypracowania dla ogółu		Wskaźnik łatwości wypracowania				
		LO	LP		T	
0,65		0,66	0,40		0,49	
Lp.	Oceniane kryteria	Liczba punktów	Łatwość czynności			
			Ogółem	LO	LP	T
1.	Rozwinięcie tematu	25	0,62	0,62	0,33	0,44
2.	Kompozycja	5	0,74	0,74	0,75	0,58
3.	Styl	5	0,69	0,70	0,50	0,67
4.	Język	12	0,72	0,72	0,50	0,54
5.	Zapis	3	0,65	0,65	0,50	0,63
6.	Walory	4	0,04	0,04	0,00	0,04
Wiązka	Treść kryterium				Liczba punktów	Łatwość czynności
1.	Zasada zestawienia tekstów				0-3	0,57
2.	Przestrzeń (<i>Lalka</i>)				0-3	0,58
3.	Kreacja bohatera (<i>Lalka</i>)				0-3	0,73
4.	Sposoby kreacji bohatera i przestrzeni (<i>Lalka</i>)				0-3	0,50
5.	Przestrzeń (<i>Noc wielkiego sezonu</i>)				0-3	0,48
6.	Kreacja bohatera (<i>Noc wielkiego sezonu</i>)				0-3	0,76
7.	Sposoby kreacji bohatera i przestrzeni (<i>Noc wielkiego sezonu</i>)				0-5	0,49
8.	Podsumowanie				0-3	0,29

Komentarz

Temat wybrało **25%** zdających egzamin maturalny z języka polskiego. Maturzysta piszący temat 2. powinien wykazać się umiejętnością rozpoznawania w tekście oraz porównania konwencji literackich, w jakich zostały napisane fragment *Lalki* Bolesława Prusa, arcydzieło polskiej prozy pozytywistycznej, lektura obowiązkowa znana maturzystom i fragment kreacyjnej dwudziestowiecznej prozy o charakterze onirycznym, *Nocy wielkiego sezonu* Brunona Schulza.

Konieczność porównania wiązała się z określeniem przez zdających zasady zestawienia tekstów, a więc dostrzeżenia konwencji literackich, bohaterów jako postaci centralnych, kreacji narratorów. Zdający powinni dostrzec różnice w kreacji świata przedstawionego (realizm w utworze Prusa, oniryzm, fantastyka w tekście Schulza) oraz dokonać analizy wskazanych w temacie jego elementów (przestrzeń i bohaterowie) w powiązaniu z funkcjonalnymi cechami stylu i języka obydwóch tekstów. Znajomość procedur analizy i interpretacji tekstu literackiego i znajomość terminologii teoretycznoliterackiej to dla maturzystów wybierających poziom rozszerzony kluczowe umiejętności.

Z lektury prac maturalnych wynika, że piszącym mniej problemów sprawiła analiza nierealistycznego i trudnego tekstu Schulza, niż *Lalki*. Polecenie porównania kreacji przestrzeni i bohaterów wymagało określenia zasady zestawienia tekstów. Zdający najczęściej wskazywali, że był nią opis sytuacji utrzymany w dwóch odmiennych konwencjach, bardzo rzadko natomiast wskazywali na postacie właścicieli sklepów, jako centralne i ważne dla kreowanych obrazów.

Wydawać by się mogło, że skoro większość zdających rozpoznawała realistyczną konwencję we fragmencie *Lalki* Bolesława Prusa, nie powinno nastręczać trudności określenie cech realistycznego obrazowania w tekście. Zdający jednak nie potrafili wskazać podstawowych cech tego obrazowania, takich jak prostota języka czy epickość stylu (24% piszących temat 2.). Najczęściej zwracali uwagę na szczegółowość opisu, ale i ta umiejętność okazała się umiarkowanie trudna. Nieco lepiej odczytanie konwencji kreacjonistycznej przedstawiało się w przypadku tekstu Schulza. Zdający rozpoznawali oniryzm i wskazywali poetyckość i metaforyczność tekstu, ale dostrzeżenie elementów groteski (11%) czy też przerysowanie obrazu dzięki zastosowanej hiperbolizacji (16%) było już bardzo trudne.

Podobne trudności wystąpiły w przypadku przedstawienia bohatera i sposobu jego kreacji. We fragmencie *Lalki* zdający przedstawiali Mincla jako surowego, ale i dobrodusznego starca, który czuwa nad sklepem, nagradza i karze. Często jednak nie

radzili sobie z właściwą interpretacją postawy starego właściciela sklepu, z określeniem jego relacji z subiektami, zwłaszcza zaś z określeniem stosunku narratora do tej postaci. Postać ojca z fragmentu prozy Schulza piszący charakteryzowali na ogół dobrze, wskazując takie jego cechy jak osamotnienie, emocjonalność, alienację. Nie sprawiło im również problemów wskazanie sposobu kreacji bohatera, choć takie cechy, jak nadludzkie zdolności, fobie i lęki towarzyszące bohaterowi okazały się nieczytelne dla piszących. Nieliczni także potrafili dostrzec w tej kreacji aluzje i nawiązania biblijne. Umiejętność wykorzystania kontekstów nie okazała się zatem zadaniem łatwym.

Niestety, również część piszących temat drugi popełniała w przedstawieniu bohatera fragmentu *Lalki* znaczące błędy rzeczowe, które świadczyły o nieznajomości jednego z podstawowych dzieł polskiego realizmu. Nierzadko mylili Rzeckiego z Wokulskim, czyniąc tego drugiego subiektem w sklepie Mincla, a więc także narratorem fragmentu. To nie tylko błąd świadczący o nieznajomości treści lektury, ale także błąd, który świadczy o nieznajomości kompozycji *Lalki*, charakteru narracji w powieści i braku znajomości tej kategorii z zakresu poetyki prozy. Narratorem personalnym w *Lalce* jest tylko Rzecki w swoim *Pamiętniku starego subiekta*.

Te oraz inne, świadczące o nieznajomości lektur z podstawy programowej, błędy rzeczowe budzą niepokój, dowodzą bowiem, że nieczytanie obowiązkowych tekstów staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym, a szkoły i nauczyciele są wobec tego zjawiska bezradni..

Podobnie jak w latach ubiegłych, łatwość rozwinięcia tematu na poziomie rozszerzonym jest wyższa niż na poziomie podstawowym. Osiągnięte przez maturzystów wyniki świadczą, że większość piszących posiada dość wysokie kompetencje językowo-stylistyczne i umiejętność budowania spójnej i logicznej wypowiedzi. Kompozycja zarówno w przypadku tematu 1., jak i tematu 2., nie sprawiła większości zdających trudności. Budowanie spójnej, logicznej wypowiedzi to umiejętność dobrze opanowana przez maturzystów wybierających poziom rozszerzony. Rzadko wprowadzie zdarzały się wypracowania, w których zdający prowadzili wywód z zachowaniem równoległego porównania wskazanych przez temat obszarów, co wskazuje, że nadal ten rodzaj kompozycji jest dla maturzystów bardzo trudny, ale na uwagę zasługuje fakt, że w coraz większej liczbie prac mamy do czynienia z konsekwentnie zrealizowanym świadomym zamysłem kompozycyjnym. Elementem, który ciągle sprawia zdającym trudność, jest budowanie właściwego podsumowania. Ponad połowa maturzystów nie potrafi napisać pełnego zakończenia, które stanowiłoby równocześnie podsumowanie rozważań i zawierało swoiste

otwarcie na szereg problemów wynikających z interpretacji tekstów, o których piszą. Jeszcze bardziej niepokoi fakt, że 11% piszących temat 1. i odpowiednio 13% piszących temat 2. nie napisało podsumowania w ogóle. Na poziomie rozszerzonym nie powinno się to zdarzyć, a jeśli już, to sporadycznie.

Kompetencje językowe maturzystów, którzy wybrali poziom rozszerzony, także uległy poprawie. Odnotować należy niedostatki w zakresie synonimii leksykalnej i synonimii składniowej, które rzutują na poziom stylistyczny wypowiedzi. Tematy związane z tekstami literackimi zamieszczonymi w arkuszu egzaminacyjnym wymagały umiejętności budowania uogólnień i odczytywania znaczeń uniwersalnych, niestety, nie wszyscy wybierający poziom rozszerzony zaprezentowali wystarczające opanowanie tych umiejętności.

Powyższe analizy wskazują na potrzebę dalszych ćwiczeń w zakresie:

1. formułowania uogólnień oraz interpretacji znaczeń na poziomie uniwersalnym;
2. analizy znaczeń językowych w tekstach literackich, uwzględniającej elementy wiedzy z nauki o języku;
3. odczytywania sensów przenośnych, uniemożliwiającego określenie ich roli w interpretacji tekstu;
4. uwzględniania w interpretacji literatury szerszych kontekstów, także związanych z charakterem i kulturą epoki, z której tekst pochodzi, ze szczególnym uwzględnieniem współczesnego życia literackiego i kulturalnego.

Podsumowanie

Wyniki tegorocznego egzaminu maturalnego z języka polskiego nie różnią się w znaczący sposób od wyników ubiegłorocznych. Najwyższy wynik: 100% uzyskało 71 zdających, w tym 16 laureatów i finalistów Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. Równocześnie 766 maturzystów spośród tych, którzy nie zdali egzaminu, uzyskało prawo do poprawki, nie zdając jednego z dwóch egzaminów z języka polskiego i osiągając z pozostałych egzaminów obowiązkowych wynik 30% i więcej. Wśród tych osób 348 uzyskało prawo do zdawania poprawki z części ustnej, 418 zdających uzyskało prawo do zdawania poprawki z części pisemnej egzaminu maturalnego.

Warto zauważyć, że podczas tegorocznej matury wszyscy zdający obowiązkowo pisali egzamin na poziomie podstawowym. W tej grupie znaleźli się maturzyści, którzy podjęli decyzję o zdawaniu egzaminu na poziomie rozszerzonym, w sumie podjęło tę próbę 3698 osób, co stanowi zaledwie 9% wszystkich zdających egzamin maturalny z języka polskiego.

Wyższy niż w latach poprzednich średni wynik egzaminu jest prawdopodobnie następstwem obowiązkowego przystąpienia do poziomu podstawowego tych maturzystów, którzy w latach poprzednich zdawaliby z wyboru tylko poziom rozszerzony. Ich wyższe umiejętności i szersza wiedza polonistyczna sprawiały, że osiągalni na poziomie podstawowym wyniki lepsze od swoich kolegów, bardzo często uzyskiwali punkty za walory pracy, a ich wypowiedzi pod względem kompozycyjnym i językowym były dojrzsze i ciekawsze. Mimo to na poziomie rozszerzonym nie zawsze potrafili sprostać wymaganiom, które przed nimi postawiono. Po raz pierwszy popełnione przez zdających poziom rozszerzony błędy rzeczowe pociągnęły za sobą konieczność oceny części wypracowań na „0” punktów.

W sumie wyniki tegorocznego egzaminu maturalnego z języka polskiego, mimo szeregu uwag, które się nasuwają, ocenić należy pozytywnie, zwłaszcza, że wśród obowiązkowych przedmiotów maturalnych egzamin z języka ojczystego ma nadal najwyższą zdawalność.

Opracowanie:
Maria Romanowska
koordynator egzaminu maturalnego
z języka polskiego OKE Jaworzno